

De begoniateelt

Deze vrij jonge cultuur nam in het Gentse uitbreiding na de tweede wereldoorlog. Vooral omdat jonge bloemisten- en boerenzonen geen bedrijf vonden en zich dan maar op de begoniateelt gingen toeleggen. Het was ook zo dat een hoge akker van een halve hectare volstond opdat een jong gezin zijn brood zou verdienen. Wel was er de moeilijkheid dat jonge beginners de betaling van het *in het zweet des aanschijns* gewonnen produkt, met grote vertraging kregen, tzt. pas betaald werden na de levering in oktober.

Het zaaien van begonia's was een delicaat werkje en eiste heel wat ervaring. In Palestina was het kleinste zaadje dat van de mosterdplant, in Vlaanderen was dit beslist dat van de begonia.

Eén gram begoniasaad geeft gemiddeld 25.000 plantjes en kostte vóór de tweede wereldoorlog ca. 200 fr. per gram, heel wat duurder dan goud dus.

Men zaaide de begonia's rond half januari en men maakte gebruik van teilen gevuld met tronkgrond. De teilen, aangekocht bij een pottenbakker, waren vierkant van vorm, 20 bij 20 cm. en 7 cm. diep.

De bodem was rond en had een diameter van 12 cm., voorzien van vijf gaten om *snel zijn water te kunnen lossen*. De wanden waren één centimeter dik en het geheel woog twee kilogram. Vaak maakten de bloemisten zelf hun teilen, met dezelfde afmetingen maar slechts drie cm. diep.

Die tronkgrond kwam ook werkelijk uit holle oude tronken en bestond uit vergane bladeren en vermolmd hout. Men vulde eerst de teil voor de helft met gewassen kolenas die men met een serreruit mooi plat drukte.

Toen er een tekort aan tronkgrond ontstond gebruikte men turf, fijn gewreven door een melkzeef of *teemst*. Onder het laagje turf kwam dan eerst een laag fijn gestampte bosgrond.

Bij het zaaien ging men aldus te werk. Men verdeelde een gram zaad over tien teilen. Eerst werd het zaad op een wit blad papier uitgestort en met een mes in tien delen gescheiden.

Daarna verdeelde men elk hoopje gelijkmatig over minstens 40 cm². Over het zaad zeefde men nog een laagje

stof van tronkgrond en daarna werd de teil geïmpregneerd met lauw water. Tenslotte drukte men de inhoud van de teil plat met een serreruit.

De ruimte van de broeikas moest nu konstant op een temperatuur van 20° C. gehouden worden en de bovenlaag van de teilen warm-vochtig.

Na 15 dagen bemerkte men in de teilen een mooi groen tapijtje.

Nu moesten die millimeter-kleine plantjes *gerepikeerd* worden. Dit deed men als volgt : het tuigje waarmede dit gebeurde zag er uit als een stalen schrijfpennen waarvan de beentjes ietwat open staan. Het werd gemaakt van een stuk zinkdraad van 5 mm diameter waarvan één eind werd plat geslagen en een inkeping gezaagd. Rond 1 april waren de plantjes klaar om in de serre *in de volle grond* geplaatst te worden. Rond 1 mei werden de begoniaplantjes buiten geplant, beschermd door rietmatten. In juli, als ze goed gegroeid waren, gingen ze in de perken op hun definitieve plaats.

De ruwbouw en de ingemetselde vuurhaard

Het onderstel van de eerder kleine broeikassen was in baksteen. De *sollements* (1) berustten op een zavelbed waarop de muren tot ongeveer 1 meter opgetrokken werden. De breedte bedroeg ca. 3 meter, de lengte naargelang 20 à 30 meter. Als enige isolatie bracht men een cementlaag aan de buitenkant.

De vuurhaard, als 't kon gebouwd aan de westkant, was in de gevel ingewerkt. Buiten werd een put gemetseld, poreus en onoverdekt, 0,80 meter diep, groot genoeg om er een kruiwagen (2) kolen in te storten.

Het *vuur* bouwde men als volgt : aan de binnenkant van de gevel werd een put gemaakt met een muurtje in U-vorm rondom, de opening van de U lag naar buiten, met binnenafmetingen volgens de maten van de *roosterbarren*. Op dat muurtje kwam nu een ijzeren kader, meestal een rechthoekig geplooid hoekijzer, waarbinnen de roosterstaven vastgeklemd zaten.

Boven het rooster werd een gewelfje gemetseld in vuurvaste steen, afgesloten

In de veronderstelling dat we te doen hebben met een rechthoekige akker, werd de wegel over gans de lengte in het midden gelegd, met rechts en links de parken. De grote wegel werd afgeboord met pannen van tweede keuze, afkomstig van de Pottelberg te Kortrijk. Bovenstaande foto en de volgende, werden gemaakt in 1930 op de bloemisterij van Alfons Puimège, zonen en dochters.

Rond 1 mei werden de begonia's buiten in de volle grond geplaat. Omdat de nachten dan nog koud kunnen zijn werden de parken gedekt. Over het park stonden ijzeren hoepels, waarop de rietmatten gelegd werden. De bloemist moest iedere dag het weer in de gaten houden.

met een schuifdeur of een daartoe aangekocht voorstel in plaatijzer, dit om de toevoer van lucht te regelen.

De schouw, drie à vier meter hoog, kwam in het midden van de smalgevel der broeikas te staan, vaak mooi rond gebouwd in rode baksteen met bovenop een windwijzer.

De windrichting was toen trouwens de enige bron met betrekking tot de weersvoorspelling. Het gemetselde kanaal tussen vuur en schouw noemde men *couloeuvre* (3). Ter hoogte van het rooster onder de kweekbak, waar later de planten werden geplaat, bouwde men een soort goot, kleiner dan de vuurhaard en lichtjes stijgend naar de schouw toe. Men dekte deze goot toe met een Boomse dakpan met de ronding naar boven. Vuur en *couloeuvre* werden dan dicht gestreken met potaarde of *kleemp*. Dit was nodig om de tocht te bevorderen en vooral om te beletten dat de schadelijke gassen van brandende kolen in de serre zouden komen en de cultuur vernietigen.

Bij het metselen van binnen- en buitenmuur werden halve stenen weggelaten en in deze gaten legde men dwarsijzers, afgedekt met pannen. De hitte van de *couloeuvre* verwarmde het gedeelte van

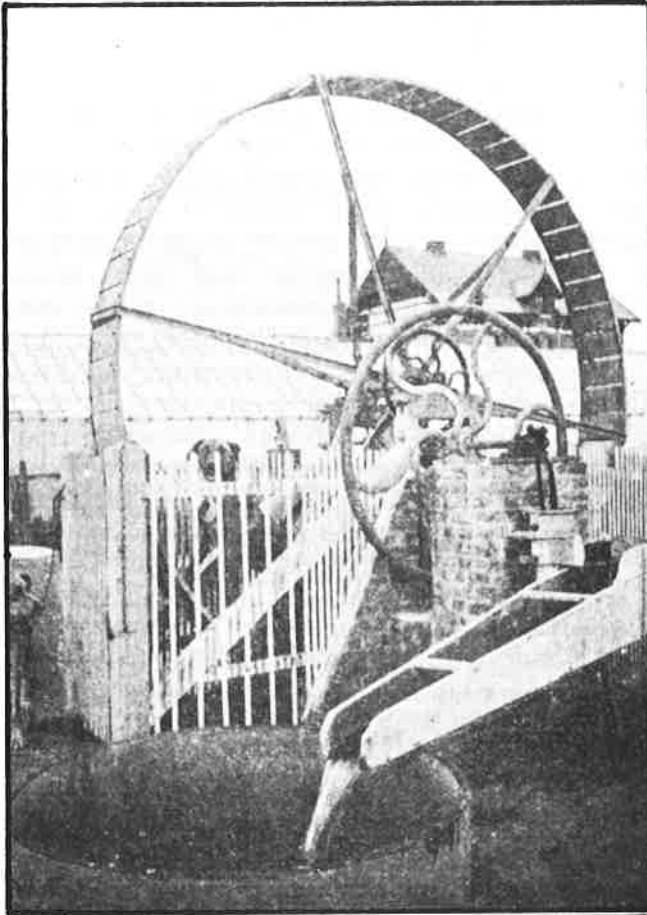

De begonia's staan in volle bloei, ze moeten regelmatig geweid worden en dagelijks, als 't weer niet te nat is, besproeid.

Nu worden de bloemen regelmatig verwijderd, opdat de groei kracht in de bollen zou gaan, want uiteindelijk wordt de begonia de ganse zomer door gekweekt voor de knollen en niet voor de kleurenpracht.

Deze foto werd gemaakt in 1930. Bij de viering van 100 jaar Belgische onafhankelijkheid werden door de bloemistengilden prijskampen uitgeschreven en prijzen gegeven om het mooiste begoniaveld in bloei. We zien mevrouw Emma Puimège-Ganseman met haar vier dochters en een Nederlandse vriendin. In de deuropening van de tweede serre, de bloemist van toen: de vijfde zoon Roger.

waterpomp van een tuinbouwbedrijf aangedreven door een hond, ca. 1900 (uit : Revue de l'Horticulture Belge et Etrangère - verzameling De Herdt)

verpakte groenplanten wachtend op transport in de haven van Gent, eerste kwart 20ste eeuw (uit : Revue de l'Horticulture Belge et Etrangère - verzameling De Herdt)

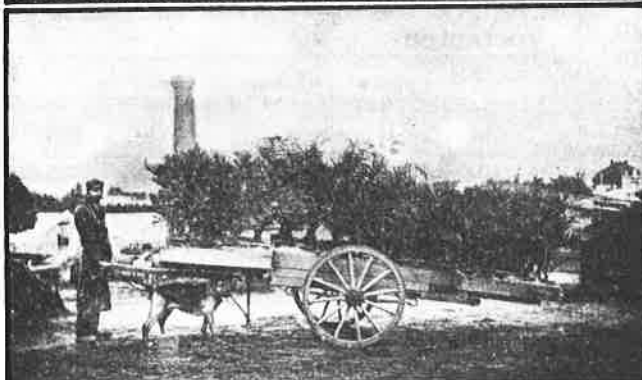
de bak erboven intensief en ook de rest van de ruimte. Voor begonia's was dit strikt noodzakelijk zoals we verder zullen zien.

Het glazen dak

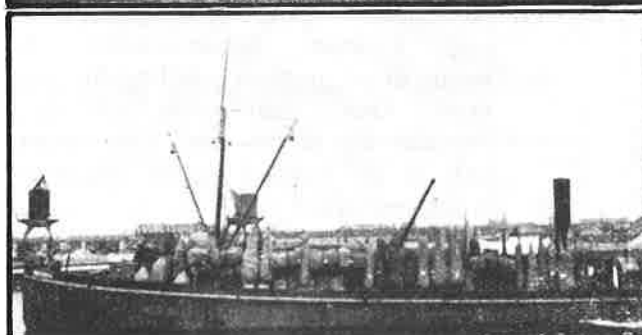
In de methode van serre- of broeikasbouw werd een enorme vooruitgang vastgesteld. Vroeger kende men alleen lage broeikassen, donker en de grootste tijd van het jaar met matten afgedekt tegen vorst of felle zon, geen verluchting tenzij door de openstaande deur. Nu kennen we de hoge en heldere kassen met zonafdekking, besproeiing of bestuiving, verwarming, verluchting en temperatuurcontrole, alles volautomatisch.

We willen hier niet het werk van een schrijnwerker beschrijven, enkel vermelden we de technische termen van de onderdelen van een broeikas, in de bloemistentaal gebruikt. De bank met muur-inkepingen voor de *carreaux* die rondom op de muren ligt, heet *plaat*.

De bovenste balk opgehouden door de *carreaux* heet *kruin*. De *carreaux* waren vierkante balkjes van 4 bij 4 cm. de bovenkant met een neusje van 1 cm. aan beide zijden, waarop het glas vast-

vervoer van planten met hondekar, ca. 1900 (uit : Revue de l'Horticulture Belge et Etrangère - verzameling De Herdt)

vervoer van verpakte planten per stoomboot, eerste kwart 20ste eeuw (uit : Revue de l'Horticulture Belge et Etrangère - verzameling De Herdt)

gehecht werd met mastiek.

Een kweekkas had in het midden een glazen afscheiding met een deur. Het deel waar de *couloeuvre* lag, kon dan gemakkelijk op hoge temperatuur gebracht worden (20°). Ergens in een hoek werd een *regenstuk* of waterbak geplaatst, om steeds water bij de hand te hebben dat ongeveer de temperatuur van de serreruimte had.

De kweekruimte

In een kweekkas was noodzakelijkerwijze in 't midden een doorgang.

Op de breedte van het deurgat werden om de meter pijlers gemetseld. Op deze pijlers kwamen betonnen dwarsbalken waarop een muurtje, iets lager dan de buitenmuur.

De structuur van een begoniaveld

Drie factoren zijn noodzakelijk om behalve door noeste arbeid, goede resultaten te bekomen in de begoniateelt :

- de hoogte en ligging van de akker
- de samenstelling van de grond
- de chemische samenstelling van het besproeide water uit de ondergrond.

In de veronderstelling dat we te maken hebben met een rechthoekige akker werd in het midden een weg aangelegd over de gehele lengte. Rechts en links lagen dan de perken met weggetjes ertussen. De breedte van de perken was zo dat een volwassen persoon wieden kon tot in het midden van het perk.

Om een begoniaveld aan te leggen moest men eerst een waterput *slaan*. De oudste waren gewoon op een groot houten wiel gemetseld en hadden een diameter van 3 à 5 meter. De diepte hing af van de stand van het water in de ondergrond. Later gebruikte men in beton gegoten ringen. Om die dieper te krijgen begon men te *kwelmen*, dit is het (drijf)zand met emmers bovenhalen en het toestromende water naar boven pompen. Er was nog een ander systeem, de zgn. *Artesische put* (4). Een zware ijzeren buis van 20 cm. diameter werd in een put gezet. Door deze buis dreef men een sterke waterstraal waardoor de buis aan het zinken ging. Telkens die buis in de grond verdween, werd er een andere op aangeschroefd, dit 11 tot 13 meter diep en naargelang de diepte van de waterader. De zware buis was onderaan scherp *getand* en werd telkens wanneer er een andere buis bovenop kwam, voorzien van aanschroefbare handvatten om een wringende beweging te kunnen uitvoeren. Het water kwam onder druk uit een *pistonpomp*. Later werd die

pomp vervangen door een *Amerikaanse pomp*, die nu naast water ook zand spuwde met als gevolg dat de zware buis steeds dieper zakte. Op circa tien meter werd er gepompt en liet men de zware buis niet meer zakken. Na korte tijd werd het water helder en werd het geproefd. Dan maakte men de filter klaar : tien meter gegalvaniseerde buis onderaan voorzien van een bodem en talrijke gaten waarover, goed vast gelast, een metalen weefsel dat zand tegenhield en water doorliet. Nu kwam de zwaarste karwei : die tien meter lange boorbuis naar boven schroeven met behulp van een *keldervijs* of *domme kracht*. Dan werd in de galvanisé-buis de *trok* van de pomp neergelaten.

Die werd gekoppeld aan een soort beerpomp voorzien van een krukas en vlieg-wiel. Een goede put gaf 5.000 liter per uur en kon 10 à 20 jaar gebruikt worden. Op de akker stonden dan op regelmatige afstanden *cementputten* half in de grond en allen verbonden met de put bij de pomp. De wet der kommuni-kerende vaten deed de rest.

Kort na de oorlog 1914-1918 plaatste ketelbouwer Alfons Puimège op de bloemisterij van Cies Geers zijn eerste motor : een *gaz-pauvre*, spoedig gevolgd door bijna alle bloemisten. Vooral de *Naphtemotor Bernard* was bijzonder populair.

Ook de putten zijn toen vervangen door een waterleiding waarop op regelmatige afstanden kranen waren gemonteerd.

Op de kranen kwam een mondstuk waaraan een rubberen darm was bevestigd, voorzien van een roos zoals we dat op een gieter aantreffen.

Voetnoten

- (1) Grondvesten voor grotere bouwwerken delft men tot op de *kwade grond*, d.w.z. tot op de zavel, die zich in hetzelfde dorp op zeer verschillende dieptes bevindt.
- (2) In het Gentse koor(d)wagen genoemd.
- (3) *Couloeuvre* betekent slang; de Nederlandse vertaling zou hier ook betekenisvol zijn.
- (4) Artesische put, zo genoemd naar het Franse departement Artois, waar deze putten veelvuldig voorkomen. Ook daar was de diameter slechts 20 à 30 cm. Dit soort putten is in Europa reeds bekend in de XIIde eeuw.

In sommige streken borrelt het water na het boren van zelf naar de oppervlakte door de onderaardse druk op de wateraders.